

Фурман Карина Владиславівна
слухач магістратури
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції ДДУВС

ПЛЮРАЛІЗМ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СТАДІЙ ПРОЦЕСУ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ПРАВА

Процес застосування норм права є системою послідовних і однорідних його стадій. Дії органів публічної влади, їх посадових осіб, спрямовані на розв'язання певного завдання правозастосування являють собою стадію правозастосовного процесу. Кожна стадія, яка є відносно відокремленою ланкою, частиною правозастосовного процесу, тісно пов'язана з іншими стадіями. Лише послідовне і правильне здійснення кожної стадії забезпечує успіх застосування норм права в цілому.

Дослідженню особливостей правозастосування присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як С.С. Алексеев, Г.Я. Дюрягін, О.Г. Мурашин, П.Є. Недбайло, В.С. Нерсеянц, П.М. Рабінович І.А. Сердюк, , В.М. Сирих, В.А. Юсупов та ін. Процес застосування норм права може починатися за ініціативою суб'єкта права, вказівкою вищого за ієрархією органу або за заявами зацікавлених суб'єктів і як нами зазначено вище являє собою систему послідовних дій, певні однорідні групи яких об'єднуються у стадії правозастосування. У наукових дослідженнях визначається різна кількість стадій процесу застосування норм права.

На думку Р.Ф. Васильєва, правозастосовна діяльність складається з двох основних етапів: юридичної кваліфікації спірних правовідносин і вирішення справи. Однак такий підхід до розв'язання проблеми дещо спрощує її, ігнорує потребу встановлення фактичної основи справи та забезпечення здійснення ухваленого рішення[1].

В.С. Нерсеянц виокремлює три стадії застосування норм права: 1) встановлення фактичних обставин справи; 2) юридична кваліфікація поведінки суб'єктів ; 3) ухвалення рішення у справі. Правник уважає, що всі дії суб'єкта правозастосування на всіх стадіях – це передбачені нормами права юридично значущі дії для визначення юридичного значення відповідних фактичних обставин справи і ухвалення юридичного рішення[2].

В.А. Юсупов проводить аналогію стадій правозастосування зі стадіями управлінської діяльності. Якщо стадіями правозастосування є: 1) встановлення фактичних обставин справи; 2) юридичний аналіз фактичних обставин справи; 3) вирішення справи, то стадії управління – це

- а) збирання інформації;
- б) оцінка інформації;
- в) підготовка і ухвалення управлінського рішення[3].

Специфічною особливістю застосування норм права в аспекті

суб'єктів є його спрямованість не на учасника управлінських правовідносин, а на іншу їх сторону. Як правило, суб'єкти, які застосовують норми права не є учасниками суспільних відносин, що зазнають регулятивного впливу. Вони, як зазначає С.С. Алексєєв, діють з боку, доповнюючи владну силу юридичних норм силою індивідуальних актів [4].

Цю думку поділяє і Ю.С. Решетов, котрий вбачає у правозастосуванні владне індивідуально-правове регулювання як вираз його функціонального призначення [5]. Автор під «владним» розуміє, швидше за все, регулювання, що характеризується надходженням юридичної енергії від державних органів. Але з огляду на сучасні реалії, «владне» не означає «державне», а швидше - встановлене законом, нормативними правовими актами. У практичній діяльності всі три стадії процесу застосування норм права переплетені, нерідко виражаються в одних і тих же діях. Крім того, в практичній діяльності виокремлюються стадії судового розгляду кримінальних і цивільних справ, коли до цієї роботи крім суду долучаються й інші учасники процесу.

А.М. Колодій вказує на доцільність виокремлення таких самостійних стадій процесу застосування норм права: 1) встановлення та аналіз фактичних обставин справи або ситуації, що потребує врегулювання чи вирішення; 2) вибір та встановлення автентичності тексту норми права, що регулює даний випадок (юридична кваліфікація); 3) тлумачення норм права; 4) прийняття рішення по справі, яке знаходить своє закріплення у виданні правозастосовного акта; 5) заключна стадія, на якій здійснюються фактичні дії, завдяки чому норма права, її настанови впроваджуються у життя [6, С. 214]

Отже, в сучасній правничій науці відсутня єдність у підході вчених до розуміння кількісного аспекту стадій процесу застосування норм права. Основною причиною цього є різні погляди правників на технологічну складову правозастосовного процесу, що поряд із діями спрямованими на встановлення фактичної юридичної основи справи та ухвалення рішення у справі, може передбачати прояви правової поведінки, що мають на меті з'ясування змісту правової норми, на основі яких вирішується юридична справа та забезпечується виконання ухваленого рішення.

1. Васильєв РФ. Акти управління (значення, проблема дослідження, поняття). - М., 1987. - С. 102-104.

2. Нерсесянц В. С Право и закон. - М., 1983. - С. 260.

3. Юсупов В.А. Правоприменительная деятельность органов государственного управления. - М., 1979. - С. 190.

4. Алексеев С.С. Проблемы теории права. Курс лекций в 2-х т. Т. 2. - Свердловск, 1973. - С. 239

5. Решетов Ю.С. Реализация норм радянського права: системний аналіз. - Казань., 1999.

6. Теорія держави і права : навч. посіб. / А. М. Колодій та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 368 с. [с. 214-221].